فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی، دوره‌ی ششم، شماره‌ی ٤، بهار ۹۷، صفحات ۱۸۹-۱٦٥

ارتقاء روستا به شهر و تأثیر آن بر شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی در منطقه‌ی سیستان

آذر اسکندری[۱] ، مهدی نوری‌پور[۲]

تاریخ دریافت:۱۳۹۶/۰۴/۴۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۱۵

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیر ارتقاء روستا به شهر بر شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی در منطقه‌ی سیستان انجام شده است و از نظر نوع پژوهش، کاربردی و از لحاظ روش‌شناسی از پژوهش‌های علی- مقایسه‌ای است که داده‌های مربوط به آن با استفاده از پرسش‌نامه گردآوری شده است. جامعه‌ی آماری تحقیق شامل ۲۸۵۱ خانوار از مناطق مورد مطالعه در سیستان بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی، نمونه‌ها انتخاب و پرسش‌نامه بین آن‌ها توزیع شده است. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات متخصصین بررسی و پایایی مربوط به ابزار سنجش با استفاده از آلفای کرونباخ در محدوده‌ی(۰/۸۱ - ۰/۹۱) محاسبه شد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از آزمون‌های تی زوجی، تی مستقل و تحلیل کوواریانس استفاده شده است. نتایج نشان داد در هر دو گروه شهر و روستا، توسعه‌ی اجتماعی در پنج سال قبل نسبت به وضعیت حال حاضر کاهش یافته است. همچنین تفاوت معناداری میان شهر و روستا از لحاظ توسعه‌ی اجتماعی وجود ندارد. در مجموع می‌توان گفت که ارتقاء روستا به شهر تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه‌ی اجتماعی در منطقه نداشته است.

در برنامه‌ریزی‌های آینده در رابطه با ارتقاء روستا به شهر بایستی مسئولین توجه بیشتری به فراهم‌آوری امکانات زیربنایی در شهرها داشته باشند، همچنین ارائه‌ی برنامه‌های آموزشی به منظور تشویق شهروندان به مشارکت بیشتر در برنامه‌ها و فعالیت‌های توسعه و ایجاد سازمان‌های خرد محلی نظیر تعاونی‌ها، سازمان‌های مردم نهاد و صندوق‌های خرد زنان روستایی نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: روستا؛ شهر؛ توسعه‌ی اجتماعی؛ منطقه سیستان.

[۱] دانش آموخته‌ی کارشناسی ارشد ترویج کشاورزی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج azar.eskandari2013@gmail.com

[۲] دانشیار ترویج کشاورزی و توسعه‌ی روستایی دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه یاسوج(نویسنده‌ی مسئول) mnooripoor@yu.ac.ir

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

مقدمه و بیان مسأله

صنعتی‌شدن کشورها و تحولات پس از جنگ جهانی دوم زمینه‌هایی را از نظر بهبود شرایط زیست، افزایش امید به زندگی در هنگام تولد، افزایش متوسط عمر و کاهش مرگ و میر ایجاد کرده است که نتیجه‌ی آن افزایش سریع جمعیت و اسکان بیش از پیش آنان در شهرها بوده است (امکچی، ۱۳۸۳: ۷۰). از طرف دیگر، پایین‌بودن سطح زندگی در نواحی روستایی و در نتیجه مهاجرت روستاییان به سمت شهرهای بزرگ، مسائل و مشکلات متعدد اجتماعی، اقتصادی و محیطی را هم در نواحی روستایی و هم در شهرها به دنبال داشته است (رضوانی، منصوریان و احمدی ، ۱۳۸۹: ۳۵). ادامه‌ی این روند، شهرنشینی را به یکی از مهم‌ترین پدیده‌های حاضر مبدل کرده تا جایی که صحبت از انقلاب شهری در دنیا می‌شود. روی‌آوردن روستاییان به این گونه مراکز به امید دستیابی به زندگی بهتر، به حاشیه‌نشینی شهری، رشد حلبی‌آباد و در نهایت پدیده‌ی شبه شهرنشینی یا شهری‌شدن کاذب منجر شده است (سرایی و اسکندری ثانی، ۱۳۸۶: ۱۴۶). از دهه‌ی ۱۹۷۰، راهبرد توسعه‌ی شهرهای کوچک برای ایجاد یک الگوی عادلانه‌تر اقتصادی و فضایی هدایت‌شده مورد توجه محققان و برنامه‌ریزان قرار گرفت (لین[1]، ۱۹۹۳:. ۲۳۸). اغلب سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان منطقه‌ای بر نقش اساسی شهرهای کوچک به عنوان مراکز خدماتی منطقه‌ای پی برده‌اند. به نظر آن‌ها، وجود شهرهای کوچک، پیش‌نیاز توسعه‌ی منطقه‌ای است (زبردست، ۱۳۸۳: ۲۵). با وجود آن که شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه با مشکلات متعددی از قبیل کمبود مسکن و اشتغال همراه است، اما سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطوح بین‌المللی و ملی بر قابلیت‌های شهرها، به ویژه شهرهای کوچک و متوسط برای بهبود کیفیت زندگی انسان‌ها تأکید دارند (صندوق جمعیت ملل متحد[2]، ۲۰۰۷: ۲۷). امروزه اکثر جمعیت شهری کشورهای در حال توسعه در شهرهای کوچک و میانی زندگی می‌کنند؛ از سویی جمعیت ساکن در نواحی روستایی این کشورها با این شهرها رابطه‌ی نزدیکی برقرار نموده‌اند که این امر نقش شهرهای کوچک را به عنوان نقاط مهم و تأثیرگذار در فرایند توسعه نشان می‌دهد (اوسو[3]، ۲۰۰۵: ۴۹).

[1] Lin
[2] United Nations Population Fund
[3] Owusu

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

توسعه‌ی شهرهای کوچک، به مثابه‌ی رویکردی اساسی در توسعه‌ی مناطق روستایی و جلوگیری از افزایش مشکلات شهرهای بزرگ، مدتی است که در ایران نیز از موضوعات مهم در مباحث توسعه‌ی شهری و روستایی به شمار می‌رود (سیف‌الهی، شهابی و صالحی، ۱۳۸۷: ۷۸). آمار جمعیت شهرنشین در سال ۱۳۹۰ با توجه به افزایش تعداد مراکز سکونتی که از حالت روستایی به شهر تبدیل گردیده‌اند و همچنین استمرار مهاجرت‌های جمعیت به نواحی شهری باعث آن شده است که سهم جمعیت شهرنشین از ۶۱/۳ درصد در سال ۱۳۷۵، رفته رفته خود را به ۷۱/۴ درصد در سال ۱۳۹۰ برساند (سایت مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). سیاست تبدیل روستا به شهر در قانون تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۸۹ در دستور کار بود که به موجب آن مقرر شد مرکز بخش‌ها با هر تعداد جمعیت و روستاهای با بیش از ۳۰۰۰ نفر جمعیت، تبدیل به شهر شوند. یکی از موضوعاتی که می توان در این زمینه مورد توجه قرار داد، میزان توسعه‌یافتگی از دیدگاه اجتماعی همزمان با ارتقاء روستا به شهر می‌باشد. مطالعه‌ی شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی اهمیت و ضرورت علمی و اجتماعی خاصی دارد. بنابراین کار در زمینه‌ی شاخص‌های اجتماعی، توسعه‌ی متوازن و همه‌جانبه را هم در بعد علمی و هم در بعد اجرایی در پی خواهد داشت(حبیب‌زاده، ایروانی و کلانتری، ۱۳۹۲: ۲۳۹). در منطقه‌ی مورد مطالعه نیز مهاجرت روزافزون روستاییان به خارج از منطقه و به مرکز شهرستان (شهر زابل) و نقاط شهری منطقه‌ی سیستان همزمان با خشکسالی دهه‌ی ۴۰ و ۵۰ بوده است و تا دهه‌ی ۷۰ هم ادامه داشته است و عوامل دیگری چون مهاجرت از روستا به شهر و مهاجرت‌های فرامنطقه‌ای (مهاجران افغان)، شرایط اقلیمی(وزش باد)، سیاسی(تغییر مرزها) و اقتصادی (نابودی کشاورزی ناشی از قطع آب هیرمند) از جمله زمینه‌ها و عوامل مؤثر در روند شهرنشینی منطقه‌ی سیستان بوده‌اند (کیانی، سالاری، بیرانورزاده و بستانی، ۱۳۹۱: ۸۷). در منطقه‌ی سیستان طی ۵-۷ سال اخیر ۳ روستای ادیمی، دوست‌محمد و محمدآباد تبدیل به شهر شده است. مطالعه و بررسی شاخص‌های توسعه در شهر و روستا به منظور درک مسائل افزایش جمعیت شهرستان زابل و پیدایش راه‌حل‌های مناسب جهت برقراری یک روند توسعه‌ی متعادل در منطقه که با بومی‌شدن سیاست‌های توسعه‌ای همراه شده باشد را در منطقه‌ی سیستان ضروری به نظر می‌رساند. یکی از موضوعاتی که می توان در این زمینه مورد توجه قرار داد، میزان توسعه‌یافتگی از دیدگاه اجتماعی همزمان با ارتقاء روستا به شهر می‌باشد. توسعه‌ی واقعی، ابعاد مختلفی نظیر اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، نهادی و غیره را دربرمی‌گیرد؛ اما برای انجام تحقیق با دقت و ژرفای بیشتر، مطالعه‌ی حاضر از ابعاد مختلف توسعه، روی بعد اجتماعی تأکید دارد. مطالعه‌ی

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی اهمیت و ضرورت علمی و اجتماعی خاصی دارد. جامعه‌ی سیستان از نظر اجتماعی دچار عقب‌ماندگی توسعه است و اگر برای رفع آن تلاشی صورت نگیرد، آسیب‌ها و نابسامانی‌های اجتماعی فزونی خواهد یافت. بنابراین کار در زمینه‌ی شاخص‌های اجتماعی، توسعه‌ی متوازن و همه‌جانبه را هم در بعد علمی و هم در بعد اجرایی در پی خواهد داشت. با توجه به مطالب فوق‌الذکر، هدف مطالعه‌ی حاضر این است که مشخص کند تبدیل روستا به شهر چه تأثیری بر شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی در منطقه سیستان داشته است.

پیشینه‌ی پژوهش

در زمینه‌ی تحقیق، مطالعات مختلفی صورت گرفته است که در ادامه به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود.

درش[1] و همکاران(۲۰۱۱) با انجام مطالعه‌ای با عنوان «گذار روستایی-شهری در اتیوپی» به این نتیجه رسیدند که سیاست‌های دولت به گونه‌ای طراحی شده است که منجر به کاهش مهاجرت از روستا به شهر از طریق مقررات منع فروش زمین شود. هم‌چنین با سرمایه‌گذاری‌های عمومی برای ترویج رشد کشاورزی و ارائه‌ی خدمات و ایجاد زیرساخت‌های شهری از افزایش هزینه‌های تراکم شهری جلوگیری شده است. سیاست توسعه‌ی کشاورزی کشور اتیوپی به دنبال تأکید سرمایه‌گذاری بر افزایش بهره‌وری کشاورزی و ایجاد ارتباط رشد این بخش با سایر بخش‌ها می‌باشد.

زورو و ملک[2] (۲۰۱۰) در مطالعه‌ای با عنوان «پیامدهای ارتباط روستایی- شهری و تحول روستایی در اتیوپی» به این نتیجه رسیدند که سیاست آینده در اتیوپی، شناخت و درمان مهاجرت از روستا به شهر به عنوان سنگ بنای تحول روستایی و رشد صنعتی پس از آن می‌باشد.

نیکبخت میری و کریمانی بستانی(۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «تجزیه و تحلیل نقش شهرهای کوچک در توسعه‌ی مناطق روستایی(مطالعه موردی: شهر محمدآباد)» به این نتیجه رسیدند که این شبکه‌های کوچک، متوسط و مراکز شهری به عنوان مراکزی کارآمد هستند که خدمات، امکانات و

[1] Dorosh
[2] Zewdu and Malek

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

زیرساخت‌هایی که از لحاظ اقتصادی در روستاهای کوچک مقرون به صرفه نیست را به طور گسترده در یک محل مرکزی قابل دسترسی می‌کنند.

خاتون آبادی و همکاران (۱۳۹۰) نیز در پژوهشی با عنوان «میزان رضایت‌مندی ساکنان از کیفیت زندگی در روستاشهر عاشق‌آباد» به این نتیجه رسیدند که بین متغیرهای جنسیت، تأهل، سن، تحصیلات، درآمد خانوار و متغیرهای ارتباطی- موقعیتی با سازه رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی ارتباط معنادار وجود دارد.

رضازاده و بندانی (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی تأثیر اجتماعی و اقتصادی رشد شهرهای کوچک در منطقه‌ی سیستان»، به این نتیجه رسیدند که بیشترین تأثیر به ترتیب در شاخص‌های کیفیت زندگی، پویایی و تغییرات جمعیتی، تغییر در نگرش‌ها و رفتارها و درآمد مشاهده شده است.

ابراهیم‌زاده و فاطمی‌نیا (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان تحلیلی بر مشارکت شهروندی و مدیریت شهری در شهرهای کوچک مطالعه‌ی موردی؛ شهر کوچک یونسی، به این نتیجه رسیدند که شهروندان علاقه‌ای به شرکت در امور مربوط به شهر و شهرداری نداشته و در این امور مشارکت لازم را ندارند و معتقدند مسئولیت اداره‌ی شهر بر عهده‌ی دولت و شهرداری است.

زنگی آبادی و زنگنه (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان سنجش احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرهای کوچک و مرزی (مطالعه‌ی موردی: شهر خواف) به این نتیجه رسیدند که بین احساس امنیت و شاخص‌هایی چون: سرمایه‌ی اجتماعی، عملکرد رسانه‌ها، نقش نیروی انتظامی، پایگاه اجتماعی افراد و فضای فیزیکی شهر رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

تالشی و محمدی (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان نقش شهر کوچک در بی‌ثباتی طرح توسعه‌ی روستایی مطالعه‌ی موردی شهرهای کوچک از شهرستان بابل در شمال ایران در طول دهه‌ی ۲۰۰۶- ۱۹۹۶، به این نتیجه رسیدند که شهرهای کوچک در توسعه‌ی سکونت‌گاه‌های روستایی موفق بوده است. این شهرهای کوچک با ایجاد کسب و کارهای جدید در بخش کشاورزی از طریق توسعه‌ی صنایع تبدیلی کشاورزی از یک سو و تقویت خدمات و زیرساخت‌های شهری از سوی دیگر سعی در رفع نیازهای جوامع روستایی می‌کنند.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

مبانی نظری پژوهش

واژه‌ی توسعه در عرف عام به معنای «شگفتی تدریجی: بارزشدن کامل‌تر اجزاء هر چیز و رشد چیزی است که در نطفه مکنون است» (آکسفورد، ۱۳۸۴: ۵۰). به عبارت دیگر، توسعه، تغییر چارچوب فعلی و ایجاد چارچوب جدید است. بنابراین مفهوم واژه‌ی توسعه عبارت است از گذار از مرحله‌ای به مرحله دیگر با تغییر ساختار موجود. در این واژه سه مفهوم نهفته است: پیشرفت، تحول و تغییر که در آن هدف، حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب است (زینی‌وند، ۱۳۷۸: ۳۲). توسعه، جریانی است که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه‌ی مردم و نهادهای ملی، تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری‌ها و ریشه‌کن‌کردن فقر مطلق است. توسعه، امری چندبعدی و شامل ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، انسانی و اجتماعی است؛ بعد اجتماعی توسعه در این فرایند، فراگیرترین بعد توسعه است که موجب بهبود مستمر کیفیت زندگی فرد و جامعه می‌شود (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۰: ۴۸). توسعه‌ی اجتماعی از مفاهیمی است که با چگونگی و شیوه‌ی زندگی افراد یک جامعه پیوند تنگاتنگ دارد و در ابعاد عینی بیشتر ناظر بر بالابردن سطح زندگی عمومی از طریق ایجاد شرایط مطلوب و بهینه در زمینه‌های فقرزدایی، تغذیه، بهداشت، مسکن، اشتغال، آموزش و چگونگی گذران اوقات فراغت می‌باشد؛ بر این مبنا منظور از توسعه‌ی اجتماعی، اشکال متفاوت کنش متقابلی است که در یک جامعه خاص همراه با توسعه‌ی تمدن رخ می‌دهد (توسلی، ۱۳۷۲: ۳۳۰). توسعه‌ی اجتماعی در رهیافت‌های قدیمی‌تر بر ابعاد اقتصادی و توزیع اقتصادی تمرکز داشتند؛ اما در رهیافت‌های جدید بر شاخص‌های نرم و ذهنی تأکید می‌شود. در مطالعه‌ی حاضر به بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی، سرمایه‌ی اجتماعی (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی)، امنیت اجتماعی و عدالت اجتماعی پرداخته شده است. کیفیت زندگی نام جدیدی برای یک مفهوم قدیمی است که در طول زمان تغییر کرده است(ژاو[1]، ۲۰۰۴: ۲۰). کیفیت زندگی را می‌توان برای اشاره به دو شرایط محیط زیستی که مردم در آن زندگی می‌کنند (مانند آلودگی هوا و آب، سن، فقر و...) و یا برخی ویژگی‌های خود مردم(مانند دستاوردهای بهداشتی، آموزشی و...) به‌کار برد(کوردیل، کارلوس و میچل[2]، ۲۰۱۱: ۷۶۵).

[1] Zhao
[2] Coverdill, Carlos and Michelle

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

سرمایه‌ی اجتماعی

در واقع ایده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی واقعاً جدید نیست و این واقعیت که مشارکت در گروه‌ها می‌تواند پیامدهای مثبتی برای فرد و جامعه داشته باشد قدمت آن به آغاز جامعه‌شناسی برمی‌گردد (الریکسن[1]، ۲۰۰۸: ۶۵). در سال‌های اخیر سرمایه‌ی اجتماعی به‌طور گسترده در بسیاری از کشورها مورد بحث و مطالعه قرار گرفته است و از دیدگاه‌های مختلف موشکافی شده است؛ اما با وجود تنوع در تعاریف، سرمایه‌ی اجتماعی به‌طور گسترده به عنوان درجه‌ای از انسجام اجتماعی، تعامل، اعتماد، روابط متقابل درک شده و احساس تعهدات تجربه‌شده در یک گروه اجتماعی و همچنین منابع فیزیکی واجتماعی در محیط‌زیست از جمله وجود انجمن‌های محلی، گروه‌های داوطلبانه و فضاهای عمومی است (وودهوز[2]، ۲۰۰۶: ۸۶).

هشت بعد سرمایه‌ی اجتماعی شامل: ۱- مشارکت در جامعه‌ی محلی ۲- فعالیت حرفه‌ای در زمینه‌ی اجتماعی ۳- احساس اعتماد و امنیت ۴- ارتباطات محلی ۵- ارتباط با خانواده و دوستان ۶- تحمل گوناگونی ۷- ارزش زندگی ۸- ارتباط با کار(هویلا، کیم، استفان و گونیل[3]، ۲۰۱۰: ۳۰۵).

امنیت اجتماعی

اساساً طبقه‌بندی یگانه‌ای از امنیت وجود ندارد و محققان بر مبنای دیدگاه خود اقدام به ارائه‌ی نسخ‌شناسی‌های متعددی از امنیت جهانی، بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای باشد و یا در مورد امنیت سازمان‌ها، گروه‌ها و افراد باشد (رابینسون[4]، ۲۰۰۸: ۱۰۸). به همین نحو این مفهوم ممکن است برای هر تهدیدی به کار رود.

برخی اندیشمندان امنیت را از نظر جغرافیایی مد نظر قرار داده‌اند و بر همین مبنا امنیت را به دو گونه‌ی داخلی و خارجی تقسیم‌بندی کرده‌اند. در عین حال می‌توان امنیت را از نظر محل استقرار و عامل به وجود آورنده‌اش نیز طبقه‌بندی کرد که در این صورت امنیت دو شکل درونی و بیرونی خواهد داشت. همچنین امنیت در جامعه در سطوح مختلف، از فرد تا خانواده، قبیله، شهر،

[1] Ulriksen
[2] Wood house
[3] Huvila, Kim, Stefan and Gunil
[4] Robinson

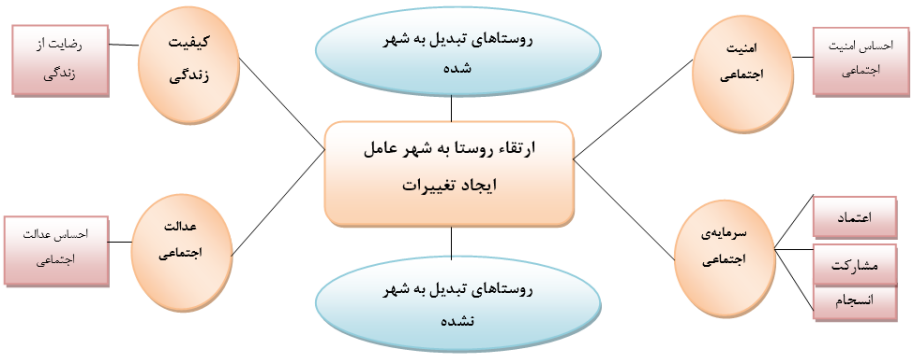
[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جامعه‌ی ملی و بالاخره نظام جهانی مطرح است. امنیت ابعاد مختلفی دارد که از آن جمله می‌توان به امنیت سیاسی، قضایی، شغلی، روانی، فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد (رابینسون، ۲۰۰۸: ۱۰۸).

عدالت اجتماعی

مفهوم عدالت از منظرهای مختلف درخور بررسی است و مفاهیمی چون عدالت اجتماعی، عدالت فضایی، عدالت جغرافیایی و عدالت محیطی نیز متأثر از چندبعدی‌بودن این مفهوم است؛ اما نکته‌ی مهم این است که اساس هر گونه تغییر در سازمان فضایی بر روابط اقتصادی و اجتماعی و توزیعی درآمد جامعه، اثر مستقیم می‌گذارد(مرصوصی، ۱۳۸۳: ۲۰).

بر این اساس چارچوب مفهومی پژوهش به این صورت ترسیم می‌شود.

شکل شماره‌ی یک- چارچوب مفهومی پژوهش در زمینه‌ی ارتقاء روستا به شهر و تأثیر آن بر شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی(تنظیم: پژوهشگران)

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر نوع پژوهش، کاربردی و از لحاظ روش‌شناسی از پژوهش‌های علی- مقایسه‌ای محسوب می‌شود؛ همچنین به لحاظ روش گردآوری داده‌ها، به صورت میدانی (پرسش‌نامه) می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق، شامل ۲۸۵۱ نفر از سرپرستان خانوار در مناطق مورد مطالعه‌ی سیستان می‌باشد. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان(پاتن، ۲۰۰۰)، ۳۳۳ نفر به دست آمده و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی با انتساب متناسب، نمونه‌ها انتخاب و پرسش‌نامه بین آن‌ها توزیع شده است (جدول ۱).

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی یک- جمعیت و حجم نمونه مناطق مورد مطالعه

	نام روستا	جمعیت(خانوار)	حجم نمونه
روستاهایی که تبدیل به شهر شده‌اند	دوست‌محمد	۹۰۸	۸۱
	ادیمی	۶۱۰	۵۸
	محمدآباد	۵۰۹	۵۷
روستاهایی که تبدیل به شهر نشده‌اند	فیروزه‌ای	۲۵۳	۴۶
	قرقری	۲۵۰	۴۴
	شهرک گلخانی	۲۹۰	۴۸
جمع کل		۲۸۵۱	۳۳۳

مأخذ: سایت مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

پرسش‌نامه در دو بخش طراحی شد؛ بخش اول مربوط به ویژگی‌هایی فردی پاسخگویان بود؛ بخش دوم شامل سؤالات اصلی پژوهش و مربوط به ابعاد توسعه‌ی اجتماعی (احساس امنیت اجتماعی، احساس عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی، مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی) بود که در قالب مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم=۱تا خیلی زیاد =۵) طراحی شد. روایی پرسش-نامه با استفاده از نظرات اصلاحی اساتید و متخصصین بررسی و به منظور تعیین پایایی مقیاس‌ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید. ضریب اعتماد برای هر یک از شاخص‌ها در (جدول ۲) آمده است که نشان از سطح خوب پایایی ابزار تحقیق دارد.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری چون آزمون‌های تی جفت شده، تی مستقل و کوواریانس با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شده است.

جدول شماره‌ی دو- مقدار آلفای کرونباخ برای هر یک از بخش‌های پرسش‌نامه

متغیرها	ضریب آلفای کرونباخ
احساس امنیت اجتماعی	۰/۹۰۴
احساس عدالت اجتماعی	۰/۸۳۸
اعتماد اجتماعی	۰/۹۰۲
کیفیت زندگی	۰/۸۶۴
مشارکت اجتماعی	۰/۹۱۱
انسجام اجتماعی	۰/۸۱۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

یافته‌ها

طبق نتایج آمار توصیفی در جدول ۳، در روستاها کمترین فراوانی مربوط به سن ۲۳ سال و بیشترین آن نیز مربوط به سن ۶۲ سال بوده است؛ ولی در شهرها، کمترین فراوانی مربوط به سن ۲۳ سال و بالاترین آن نیز ۸۰ سال می‌باشد. میانگین درآمدی کل آزمودنی‌های پژوهش ۸۷۶۵/۳۲ هزار ریال و با انحراف معیار ۸۸۱۷/۵۸ و نتایج مربوط به تعداد اعضای خانوار کل آزمودنی‌ها دارای میانگین ۴/۵۵ و انحراف معیار ۱/۸۷ می‌باشند. از نظر وضعیت تحصیلات، کل آزمودنی‌ها دارای میانگین ۱۰/۶۶ و انحراف معیار ۵/۰۹ می‌باشند. در روستاها بیشترین فراوانی مربوط به شغل آزاد(۳۶ درصد) و در شهرها بیشترین فراوانی مربوط به شغل کارمند(۴۰/۲ درصد) بوده است. از نظر مسکن، ۶۹ درصد از پاسخگویان در روستاها و ۷۳ درصد نیز در شهرها دارای مسکن شخصی بوده‌اند. به‌طور کلی ۸۰/۷ درصد از پاسخگویان، مرد و ۱۹/۳ درصد از آن‌ها زن؛ و ۸۶/۳ درصد نیز متأهل بوده‌اند.

جدول شماره‌ی سه- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان

متغیرهای جمعیت شناختی	سطوح متغیرها	روستاها n:۱۳۸		شهرها ۱۹۵n:		وضعیت کلی ۳۳۳n:	
		فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۱۰۳	۷۴/۶	۱۶۵	۸۴/۶	۲۶۸	۸۰/۵
	زن	۳۵	۲۵/۴	۳۰	۱۵/۴	۶۵	۱۹/۵
وضعیت تأهل	مجرد	۲۲	۱۵/۹	۲۳	۱۱/۸	۴۵	۱۳/۵
	متأهل	۱۱۶	۸۴/۱	۱۷۲	۸۸/۲	۲۸۸	۸۶/۵
مسکن	اجاره‌ای	۱۴	۱۰/۱	۴۱	۲۱/۰	۵۵	۱۶/۵
	شخصی	۹۶	۹۶/۶	۱۴۲	۷۲/۸	۲۳۸	۷۱/۵
	خانه پدری	۲۸	۲۰/۳	۱۲	۶/۲	۴۰	۱۲/۰
وضعیت شغلی	کارمند	۲۷	۱۹/۶	۷۸	۴۰/۰	۱۰۵	۳۱/۵
	کارگر	۳	۲/۲	۱۷	۸/۷	۲۰	۶/۱
	آزاد	۴۹	۳۵/۵	۶۹	۳۵/۴	۱۱۸	۳۵/۴
	کشاورز	۳۲	۲۳/۲	۶	۳/۱	۳۸	۱۱/۴
	بیکار	۲۷	۱۹/۶	۲۵	۱۲/۸	۵۲	۱۵/۶
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
	سن	۳۵/۲۴	۸/۵۸	۳۶/۶۳	۱۰/۸۴	۳۶/۰۶	۱۰/۰۰
	درآمد	۶۲۶۴/۲۸	۴۱۳۷/۰۳	۹۷۴۴/۷۵	۹۹۱۷/۱۴	۸۷۶۵/۳۲	۸۸۱۷/۵۸
	تحصیلات	۱۰/۰۴	۵/۳۲	۱۱/۰۸	۴/۹۰	۱۰/۶۶	۵/۰۹
	اعضای خانوار	۴/۶۴	۲/۲۴	۴/۴۹	۱/۵۹	۴/۵۵	۱/۸۷

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

در جدول ۴، برای مقایسه‌ی وضعیت کلی حال حاضر و پنج سال قبل شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی (احساس امنیت اجتماعی، احساس عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اجتماعی) از آزمون تی جفت‌شده بهره گرفته شد. طبق اطلاعات جدول۴، سطح معناداری برای متغیرهای احساس امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی کمتر از ۰/۰۱ است و این نشان‌دهنده‌ی تفاوت معنادار این شاخص‌ها در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر در روستاهای مورد مطالعه می‌باشد؛ به نحوی که میانگین این شاخص‌ها در حال حاضر عدد کمتری را نسبت به پنج سال قبل نشان می‌دهد. بر این اساس چنین استنباط می‌گردد که میانگین متغیرهای احساس امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر در مناطق مورد مطالعه کاهش یافته است. همچنین، متغیرهای احساس عدالت اجتماعی و کیفیت زندگی معنادار نبوده و اختلاف معناداری بین میانگین این متغیرها در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر مشاهده نشده است.

به‌طور کلی برای متغیر توسعه‌ی اجتماعی(مجموعهی کل شاخص‌ها) سطح معناداری ۰/۰۰۱ به دست آمده است که نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین میانگین توسعه‌ی اجتماعی در طی پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حاضر وجود دارد. بر این اساس می‌توان گفت که متغیر توسعه‌ی اجتماعی نسبت به ۵ سال گذشته در روستاهای مورد مطالعه کاهش یافته است. در چند سال قبل، مردم با ارائه‌ی کارهای گروهی، اعتماد، وحدت، یکپارچگی و انسجام بیشتری از خود در محیط نشان می‌دادند و این منجر می‌شد که اثرگذاری زیادی در منطقه داشته باشند؛ ولی در شرایط فعلی و با حادشدن خشکسالی و شرایط نابه‌سامان اقتصادی ناشی از رکود فعالیت‌های بخش کشاورزی، بیکاری به شکل گسترده‌ای در منطقه رواج یافته و با مهاجرت زیاد خانوارها، سرمایه‌ی اجتماعی در منطقه کاهش داشت که خود باعث کاهش احساس امنیت اجتماعی گردیده است. اکثر جوانان به علت نداشتن مهارتی غیر از کشاورزی و کارگری، بیکار شده و به اعتیاد و دزدی روی آورده‌اند. از طرفی در گذشته مردم منطقه مشارکت بیشتری داشته و در مواقع ضروری مانند بلایای طبیعی همچون خشکسالی، با هم همکاری بیشتری داشته‌اند. مشارکت مردمی در امنیت یکی از مصادیق مشارکت در توسعه‌ی مناطق مورد مطالعه است؛ زیرا توسعه‌ی همه‌جانبه بدون برقراری نظم و امنیت همه‌جانبه غیرممکن خواهد بود. تأمین امنیت فقط وظیفه نهادهای امنیتی و انتظامی نیست و

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

تمامی نهادها و افراد باید در آن مشارکت داشته باشند؛ چراکه در منطقه بر حسب شرایط خاص مرزی آن، امنیت، محصولی اجتماعی و مردمی قلمداد شده و این ساکنین منطقه هستند که به خود امنیت می‌بخشند نه این‌که از بیرون به آن‌ها اعطا شود.

جدول شماره‌ی چهار- مقایسه‌ی وضعیت روستاها در پنج سال قبل و حال حاضر از لحاظ شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی

زمان	۵ سال قبل		حال حاضر		اختلاف میانگین	آماره t	سطح معنی‌داری
مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار			
احساس امنیت اجتماعی	۳/۳۲	۰/۴۲	۳/۰۵	۰/۶۳	-۰/۲۷	۴/۵۰	۰/۰۰۰**
احساس عدالت اجتماعی	۳/۰۴	۰/۷۳	۳/۰۰	۰/۸۰	-۰/۰۴	۰/۴۴	۰/۶۶۰ns
کیفیت زندگی	۲/۹۴	۰/۶۹	۲/۸۹	۰/۷۴	-۰/۰۵	۰/۵۴	۰/۵۸۴ns
اعتماد اجتماعی	۳/۳۳	۰/۵۶	۲/۷۵	۰/۶۶	-۰/۵۸	۹/۱۳	۰/۰۰۱**
مشارکت اجتماعی	۳/۲۳	۰/۷۱	۲/۹۵	۰/۷۸	-۰/۲۸	۳/۵۲	۰/۰۰۱**
انسجام اجتماعی	۳/۵۳	۰/۵۰	۳/۱۰	۰/۷۲	-۰/۴۳	۷/۰۷	۰/۰۰۱**
سرمایه‌ی اجتماعی	۳/۳۸	۰/۵۴	۲/۹۴	۰/۶۵	-۰/۴۴	۵/۸۱	۰/۰۰۱**
توسعه‌ی اجتماعی(مجموعه‌ی کل شاخص‌ها)	۳/۱۸	۰/۴۲	۲/۹۸	۰/۴۸	-۰/۲	۳/۸۵	۰/۰۰۱**

توضیح: دامنه‌ی میانگین‌ها از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵ می‌باشد. *≤P ۰/۰۵ **≤P ۰/۰۱ ns: P> ۰/۰۵

برای مقایسه‌ی وضعیت کلی حال حاضر و پنج سال قبل شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی (احساس امنیت اجتماعی، احساس عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اجتماعی) از آزمون تی جفت‌شده بهره گرفته شد. طبق اطلاعات جدول ۵، سطح معناداری برای متغیرهای احساس امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی کمتر از ۰/۰۰۱ است و این نشان‌دهنده‌ی تفاوت معنادار این شاخص‌ها در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر در شهرهای مورد مطالعه می‌باشد؛ به نحوی که میانگین این شاخص‌ها در حال حاضر عدد کمتری را نسبت به پنج سال قبل نشان می‌دهد. براین اساس چنین استنباط می‌گردد که میانگین متغیرهای احساس امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر در مناطق مورد مطالعه کاهش یافته

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

است. همچنین، متغیر احساس عدالت اجتماعی معنادار نبوده و اختلاف معناداری بین میانگین این متغیر در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر مشاهده نشده است. متغیر کیفیت زندگی سطح معناداری ۰/۰۰۳ را نشان می‌دهد که بیانگر تفاوت معنادار میانگین این متغیر در پنج سال گذشته نسبت به حال حاضر می‌باشد؛ لذا می‌توان گفت که متغیر کیفیت زندگی در طی پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حال حاضر در مناطق مورد مطالعه افزایش یافته است. به طور کلی برای متغیر توسعه‌ی اجتماعی(مجموعه‌ی کل شاخص‌ها) سطح معناداری ۰/۰۱۵ به دست آمده است که نشان می‌دهد تفاوت معنادار میانگین توسعه‌ی اجتماعی در پنج سال گذشته نسبت به وضعیت حاضر در شهرهای مورد مطالعه می‌باشد.

جدول شماره‌ی پنج- مقایسه‌ی وضعیت شهرها در پنج سال قبل و حال حاضر از لحاظ شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی

زمان	۵ سال قبل		حال حاضر		اختلاف میانگین	آماره t	سطح معنی‌داری
مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار			
احساس امنیت اجتماعی	۳/۴۹	۰/۳۹	۳/۱۷	۰/۶۵	-۰/۳۲	۷/۱۲	۰/۰۰۱**
احساس عدالت اجتماعی	۲/۹۵	۰/۵۵	۳/۰۳	۰/۸۰	۰/۰۸	-۱/۴۱	۰/۱۶۰ns
کیفیت زندگی	۲/۸۱	۰/۵۸	۳/۰۰	۰/۷۳	۰/۱۹	-۳/۰۵	۰/۰۰۳**
اعتماد اجتماعی	۳/۴۶	۰/۵۴	۲/۹۹	۰/۷۷	-۰/۴۷	۷/۹۲	۰/۰۰۱**
مشارکت اجتماعی	۳/۱۳	۰/۵۷	۲/۹۵	۰/۶۶	-۰/۱۸	۳/۴۶	۰/۰۰۱**
انسجام اجتماعی	۳/۵۱	۰/۵۰	۳/۰۲	۰/۶۸	-۰/۴۹	۸/۱۲	۰/۰۰۱**
سرمایه‌ی اجتماعی	۳/۳۰	۰/۴۲	۲/۹۸	۰/۵۶	-۰/۳۲	۶/۹۱	۰/۰۰۱**
توسعه‌ی اجتماعی(مجموعه‌ی کل شاخص‌ها)	۳/۱۳	۰/۲۷	۳/۰۴	۰/۵۱	-۰/۰۹	۲/۴۵	۰/۰۱۵*

توضیح: دامنه‌ی میانگین‌ها از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵ می‌باشد. * ۰/۰۵P≤ ** ۰/۰۱P≤ ns: P> ۰/۰۱

بر این اساس می‌توان گفت که متغیر توسعه‌ی اجتماعی نسبت به پنج سال گذشته در شهرهای مورد مطالعه کاهش یافته است. کاهش احساس امنیت اجتماعی در شهرها به دلیل اوضاع نابسامان اقتصادی و در نتیجه مهاجرت‌های گسترده از روستاها به این شهرها می‌باشد. اکثر روستاییان که روانه‌ی شهرها می‌گردند، به دلیل عدم برخورداری از شغل و مسکن مناسب، به حاشیه‌ی شهرها

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

پناه می‌برند. این افراد به دلیل عدم حس تعلق به مکان، موجبات بی نظمی و رواج ناامنی در آن‌جا می‌گردند.

با ملاک قرارگرفتن شاخص جمعیتی در تعیین شهر و روستا، مناطقی مانند ادیمی، محمدآباد و دوست محمد به صورت شهر درآمدند و بعد از رسمی‌شدن شهر بودن آن‌ها، از امتیاز فرمانداری برخوردار شده و دارای بودجه‌ی مستقل، اماکن و ادارات دولتی در سطح شهر گردیدند. از طرفی نیز اکثر امکانات از قبیل، دسترسی به فروشگاه‌های عرضه‌ی محصولات، روشنایی، فضای سبز، خدمات آموزشی، سیستم خدمات‌رسانی و غیره در شهر استقرار یافتند. مجموعه‌ی این عوامل، منجر به افزایش کیفیت زندگی ساکنین آن گردیده است.

سرمایه‌ی اجتماعی در شهرها به دلیل کاهش معاشرت و مشارکت شهری‌ها و عدم همکاری لازم آنان با یکدیگر کاهش یافته است. از عوامل اساسی کاهش مشارکت و انسجام اجتماعی در منطقه، وجود عوامل روان‌شناختی در بین افراد و گروه‌ها می‌باشد. شرایط وخیم اقتصادی منطقه که بیشتر ناشی از خشکسالی و رکود بخش کشاورزی و به تبع آن، شیوع بیکاری گسترده در منطقه می‌باشد، انگیزه‌ی افراد را برای کارهای جمعی و فعالیت‌های اقتصادی به شدت کاهش داده است و مفاهیم ارزشی مانند اعتماد به نفس، کسب پاداش، اعتماد و اطمینان به یکدیگر را در مواقع سختی کمرنگ نموده است.

یکی از دلایل دیگر کاهش انسجام و مشارکت اجتماعی در منطقه‌ی مور مطالعه به خصوص از جانب جمعیت جوان را می‌توان در عدم جواب‌گویی خدمات و امکانات موجود در روستا یا شهر نسبت به حداقل انتظارات آن‌ها دانست. عدم انجام کارهای محول‌شده به جوانان، تجربه‌ی کم آنان و عدم همراهی مستمر تا پایان کارها، از دلایل اصلی کم‌شدن مشارکت افراد در فعالیت‌های مختلف توسعه‌ای بوده است.

یافته‌های پژوهش تا کنون نشان داد شاخص کیفیت زندگی در شهرها در طی ۵ سال اخیر افزایش و در روستاها کاهش یافته؛ اما شاخص عدالت اجتماعی در پنج سال گذشته نسبت به حال حاضر برای هر دو گروه از پاسخگویان (روستاییان و شهری‌ها) تفاوت معناداری را نشان نمی‌دهد. فزون بر این امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اجتماعی (مجموعه‌ی کل شاخص‌ها) در حال حاضر نسبت به پنج سال قبل برای هر دو گروه از پاسخگویان (روستاییان و شهری‌ها) کمتر شده است. اما این جا نیز نکته حائز اهمیت این است که شاخص‌های مذکور برای هر دو گروه از پاسخگویان (روستاییان و شهری‌ها)

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

مشابه می‌باشد. بنابراین از یافته‌های پژوهش که تا کنون ارائه شده‌اند، آیا می‌توان اطمینان حاصل نمود که افزایش کیفیت زندگی در شهرها و کاهش امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اجتماعی در اثر ارتقاء روستا به شهر بوده است یا خیر. برای پاسخ به این پرسش، یافته‌های دیگری ضروری است که به شرح زیر ارائه می‌شود:

برای مقایسه‌ی تفاوت بین میانگین شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی در دو گروه مستقل شهر و روستا در پنج سال قبل، از آزمون تی دو نمونه‌ای مستقل بهره گرفته شده است.

طبق یافته‌های موجود در جدول ۶ در وضعیت پنج سال قبل، بین میانگین شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی، کیفیت زندگی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی در شهر و روستا تفاوت معناداری مشاهده نشده است؛ ولی بین میانگین شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی تفاوت معناداری مشاهده می‌شود؛ به گونه‌ای که میانگین احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان پاسخگویان شهری بیشتر از روستاییان است؛ زیرا در شهرها با توجه به حضور پررنگ‌تر پلیس و مأموران امنیتی، احساس امنیت بیشتری در میان شهروندان به وجود می‌آید. به‌طور کلی توسعه‌ی اجتماعی(مجموعه‌ای از شاخص‌ها) در پنج سال قبل، میان شهرها و روستاها تفاوت معناداری مشاهده نشده است

جدول شماره‌ی شش- مقایسه‌ی شهرها و روستاها در پنج سال قبل از لحاظ شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی

موضوع	گروه‌ها	احساس امنیت اجتماعی	احساس عدالت اجتماعی	کیفیت زندگی	اعتماد اجتماعی	مشارکت اجتماعی	انسجام اجتماعی	سرمایه‌ی اجتماعی	توسعه‌ی اجتماعی (مجموعه‌ی کل شاخص‌ها)
محل سکونت	شهر	۳/۴۹	۲/۹۴	۲/۸۱	۳/۴۶	۳/۱۳	۳/۵۱	۳/۳۰	۳/۱۴
	روستا	۳/۳۲	۳/۰۵	۲/۹۳	۳/۳۴	۳/۲۵	۳/۵۳	۳/۳۷	۳/۱۸
	T	۳/۶۶	-۱/۴۳	-۱/۶۹	۱/۹۹	-۱/۵۷	-۰/۲۸	-۱/۳۲	-۱/۰۵
	P	۰/۰۰۰**	۰/۱۵۴ns	۰/۰۹۲ns	۰/۰۴**	۰/۱۱ns	۰/۷۷ns	۰/۱۸۷ns	۰/۲۹۱ns

دامنه‌ی میانگین‌ها از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵ * P≤ ۰/۰۵ ** P≤ ۰/۰۱ ns: P> ۰/۰۵

دلیل اصلی عدم تفاوت در حال حاضر میان شهرها و روستاهای مورد مطالعه، نامناسب‌بودن زیرساخت‌های شهری و عدم توجه کافی مسئولان به این زیرساخت‌ها می‌باشد. فراهم‌نبودن مسکن

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

مناسب و شغل با درآمد خوب، موجبات کاهش احساس امنیت اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی را فراهم نموده است. از طرفی با توجه به شایع‌بودن مشکلات اقتصادی در منطقه، برنامه‌ریزان از کمبود سرمایه‌ی فیزیکی به عنوان بزرگ‌ترین معضل یاد کرده و از سرمایه‌ی اجتماعی هیچ سخنی به میان نمی‌آورند؛ این در حالی است که نیاز به سرمایه‌ی اجتماعی در هنگام مقابله با نوسانات اقتصادی (رکود و تورم) که نیاز به اعتمادسازی دارد، بیش از سرمایه‌ی دیگری احساس شده و می‌تواند بسیاری از معضلات اجتماعی در منطقه را حل کند. یکی دیگر از دلایل کاهش سرمایه‌ی اجتماعی در منطقه، کاهش صداقت و همکاری و تبع آن کاهش همبستگی بین مردم نیز می‌باشد؛ این کاهش همبستگی در نهایت منجر به کاهش مشارکت افراد و گروه‌ها، کمرنگ‌شدن وحدت و یکپارچگی بین افراد، کاهش سرمایه‌ی اجتماعی در منطقه و عدم شکل‌گیری توسعه در منطقه‌ی مورد مطالعه می‌شود.

برای مقایسه‌ی تفاوت بین میانگین شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی در دو گروه مستقل شهر و روستا در حال حاضر از آزمون تی دونمونه‌ای مستقل بهره گرفته شده است. طبق یافته‌های موجود در جدول ۷، در حال حاضر، بین میانگین شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی، احساس عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی اجتماعی در شهر و روستا تفاوت معناداری مشاهده نشده است؛ ولی بین میانگین شاخص‌های اعتماد اجتماعی در حال حاضر بین دو گروه پاسخگویان(شهری و روستایی) تفاوت معناداری وجود دارد و میانگین اعتماد در میان شهری‌ها بیشتر از روستاییان است که می‌توان چنین استدلال کرد که با قانون‌مندشدن کارها و روابط در شهرها، شهروندان اعتماد بیشتری به یکدیگر دارند، ولی در روستاها به دلیل غالب‌بودن روابط خانوادگی و فامیلی، روابط قانونی کمرنگ شده و اعتماد روستاییان به یکدیگر همواره با نوعی ریسک همراه می‌باشد. و به‌طور کلی توسعه‌ی اجتماعی (مجموعه‌ای از شاخص‌ها) تفاوت معناداری در حال حاضر میان دو گروه از پاسخگویان (شهری و روستایی) نشان داده نشده است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی هفت- مقایسه‌ی وضعیت شهرها و روستاها در حال حاضر از لحاظ شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی

موضوع	گروه‌ها	احساس امنیت اجتماعی	احساس عدالت اجتماعی	کیفیت زندگی	اعتماد اجتماعی	مشارکت اجتماعی	انسجام اجتماعی	سرمایه‌ی اجتماعی	توسعه‌ی اجتماعی (مجموعه‌ی کل شاخص‌ها)
محل سکونت	شهر	۳/۱۷	۳/۰۲	۲/۹۸	۲/۹۸	۲/۹۵	۳/۰۲	۲/۹۷	۳/۰۴
	روستا	۳/۰۵	۲/۹۹	۲/۸۹	۲/۷۵	۲/۹۵	۳/۱۰	۳/۰۰	۲/۹۹
	T	۱/۷۱	۰/۳۰	۱/۰۷	۲/۹۲	۰/۰۳	-۱/۰۵	-۰/۳۸	۰/۹۱
	P	۰/۰۸۷^{ns}	۰/۷۶۳^{ns}	۰/۲۸^{ns}	۰/۰۰۴**	۰/۹۷^{ns}	۰/۲۹^{ns}	۰/۷۰۹^{ns}	۰/۳۵۴^{ns}

دامنه‌ی میانگین‌ها از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵

* P≤ ۰/۰۵ ** P≤ ۰/۰۱ ns: P> ۰/۰۵

جدول‌های ۶ و ۷ تا حدودی می‌توانند مشخص نمایند که ارتقاء روستا به شهر در کاهش توسعه‌ی اجتماعی مؤثر بوده است؛ اما به منظور اطمینان از این‌که اگر محرک شهرشدن در روستا اعمال نمی‌شد، باز هم روستاها و شهرها در حال حاضر از نظر توسعه‌ی اجتماعی تفاوت معناداری نداشتند، از تحلیل کوواریانس استفاده شده است. در ادامه، نتایج این آزمون ارائه شده است. در تحلیل کوواریانس، وضعیت پنج سال قبل گروه‌های مورد مطالعه (روستاها و شهرها) کنترل شده و وضعیت فعلی دو گروه مذکور با هم مقایسه می‌شود. همان گونه که در جدول ۸ نشان می‌دهد؛ وضعیت توسعه‌ی اجتماعی در شهرها و روستاها تفاوت معناداری با هم نداشته؛ اما توسعه‌ی اجتماعی در پنج سال قبل و حال حاضر بین شهرها و روستاها دارای تفاوت معنادار بوده و در هر دو گروه شهرها و روستاها، توسعه‌ی اجتماعی در پنج سال قبل دارای وضعیت مطلوب‌تری نسبت به حال حاضر است. پس اکنون می‌توان با اطمینان نسبی بیان کرد که ارتقاء روستا به شهر در منطقه بر وضعیت توسعه‌ی اجتماعی اثر معناداری نداشته است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی هشت- تحلیل کوواریانس وضعیت توسعه‌ی اجتماعی در روستا و شهر در پنج سال قبل و حال حاضر(n=۱۳۸ , n=۱۹۵)

متغیر وابسته	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	P
مدل تصحیح‌شده	۲/۹۳	۲	۱/۴۶	۶/۰۴	۰/۰۰۳
تفکیک‌شده	۱۸/۱۷	۱	۱۸/۱۷	۷۴/۷۶	۰/۰۰۰
وضعیت توسعه‌ی اجتماعی در ۵ سال قبل	۲/۶۹	۱	۲/۶۹	۱۱/۰۹	۰/۰۰۱
محل سکونت	۰/۳۴	۱	۰/۳۴	۱/۴۱	۰/۲۳۶
خطا	۷۹/۹۷	۳۲۹	۰/۲۴		
کل	۳۱۱۷/۲۸	۳۳۲			
مدل تصحیح‌شده‌ی نهایی	۸۲/۹۱	۳۳۱			

R squared= ۰/۰۸۰ (Adjusted R squared)=۰/۰۵۹

جهت سنجش میزان اثرات ارتقاء روستا به شهر بر وضعیت شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی افراد مورد مطالعه، تفاضل میانگین هر کدام از شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی(امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی و سرمایه‌ی اجتماعی) در حال حاضر و پنج سال قبل شهرها و روستاها محاسبه گردید (جدول ۹). نتایج نشان داد که شاخص امنیت اجتماعی به میزان ۰/۰۵ کاهش یافته است و ارتقاء روستا به شهر حدود ۱ درصد، بر کاهش احساس امنیت اجتماعی اثر داشته است. همچنین شاخص احساس عدالت اجتماعی به میزان ۰/۱۴ افزایش یافته که نشان‌دهنده‌ی رشد ۲/۸ درصدی احساس عدالت اجتماعی می‌باشد. شاخص کیفیت زندگی نیز به میزان ۰/۲۱ افزایش یافته که نشان از افزایش ۴/۲ درصدی شاخص کیفیت زندگی دارد. اعتماد اجتماعی ۰/۱۱ افزایش یافته که نشان از افزایش ۲/۲ درصدی این شاخص است. مشارکت اجتماعی نیز ۰/۱۲ افزایش یافته که نشان از افزایش ۲/۴ درصدی این شاخص می‌باشد. از طرفی انسجام اجتماعی به میزان ۰/۰۶ کاهش یافته و ۱/۲ درصد ارتقاء روستا به شهر بر این شاخص تأثیرگذار بوده است. همچنین شاخص سرمایه‌ی اجتماعی به میزان ۰/۰۴ افزایش یافته و حاکی از آن است که ارتقاء روستا به شهر حدود ۰/۸ درصد، بر افزایش سرمایه‌ی اجتماعی اثر داشته است. در مجموع، کلیه شاخص‌ها(توسعه‌ی اجتماعی) به میزان ۰/۰۹ افزایش یافته که نشان می‌دهد ارتقاء روستا به شهر حدود ۱/۸ درصد بر توسعه‌ی اجتماعی اثر داشته است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی نه- اندازه‌ی اثرات ارتقاء روستا به شهر

نوع مؤلفه	گروه‌بندی مناطق مورد مطالعه				میزان تأثیر	درصد تأثیر
	شهرها		روستاها			
	۵ سال قبل	حال حاضر	۵ سال قبل	حال حاضر		
احساس امنیت اجتماعی	۳/۴۹	۳/۱۷	۳/۳۲	۳/۰۵	-۰/۰۵	۱
احساس عدالت اجتماعی	۲/۹۴	۳/۰۲	۳/۰۵	۲/۹۹	۰/۱۴	۲/۸
کیفیت زندگی	۲/۸۱	۲/۹۸	۲/۹۳	۲/۸۹	۰/۲۱	۴/۲
اعتماد اجتماعی	۳/۴۶	۲/۹۸	۳/۳۴	۲/۷۵	۰/۱۱	۲/۲
مشارکت اجتماعی	۳/۱۳	۲/۹۵	۳/۲۵	۲/۹۵	۰/۱۲	۲/۴
انسجام اجتماعی	۳/۵۱	۳/۰۲	۳/۵۳	۳/۱۰	-۰/۰۶	۱/۲
سرمایه‌ی اجتماعی	۳/۳۰	۲/۹۷	۳/۳۷	۳/۰۰	۰/۰۴	۰/۸
توسعه‌ی اجتماعی(مجموعه‌ی کل شاخص‌ها)	۳/۱۴	۳/۰۴	۳/۱۸	۲/۹۹	۰/۰۹	۱/۸

دامنه‌ی میانگین‌ها از خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵

بحث و نتیجه‌گیری

سیستان از نظر اجتماعی دچار پس‌افتادگی توسعه است و اگر برای رفع آن تلاشی صورت نگیرد، آسیب‌ها و نابسامانی‌های اجتماعی فزونی خواهد یافت. بنابراین کار در زمینه‌ی شاخص‌های اجتماعی، توسعه‌ی متوازن و همه‌جانبه را هم در بعد علمی و هم در بعد اجرایی در پی خواهد داشت؛ از این رو هدف کلی این پژوهش بررسی ارتقاء روستا به شهر و تأثیر آن بر ابعاد توسعه‌ی اجتماعی در منطقه‌ی سیستان بود. نتایج بررسی نشان داد که متغیرهای سرمایه‌ی اجتماعی، مشارکت، انسجام اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در طی پنج سال اخیر نسبت به وضعیت حال حاضر در مناطق روستایی کاهش یافته است که با یافته‌های خاتون‌آبادی و همکاران(۱۳۹۰) و برقی و همکاران(۱۳۹۰) هم‌خوانی دارد. در شهرها نیز شاخص‌های مذکور در حال حاضر نسبت به پنج سال قبل روند کاهشی داشته است. از طرفی متغیرهای کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی در شهرها نسبت به پنج سال قبل افزایش یافته است. در هر دو گروه شهر و روستا، توسعه‌ی اجتماعی در پنج سال قبل نسبت به وضعیت حال حاضر، کاهش یافته است که با یافته‌های رضوانی و همکاران (۱۳۸۹)، مرعشی(۱۳۹۲)، رضازاده و بندانی(۲۰۱۳) و ابراهیم‌زاده و فاطمی‌نیا(۱۳۹۳) هم‌خوانی دارد. مقایسه‌ی شهرها و روستاها در پنج سال قبل و حال حاضر از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه نشان داد که در پنج سال قبل، بین میانگین شاخص‌های مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی، کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی در شهرها و روستاها تفاوت

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

معناداری مشاهده نشده؛ ولی بین میانگین شاخص‌های احساس اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی تفاوت معناداری دیده شده است که با یافته‌های زنگی آبادی و زنگنه(۱۳۹۰)، نظم‌فر(۱۳۹۱)، رکن‌الدین افتخاری و ایزدی خرامه(۱۳۸۰)، نقدی و کمربیگی(۱۳۸۹)، حسین‌آبادی و همکاران(۱۳۹۱) و تالشی و محمدی(۲۰۱۲) هم‌خوانی دارد و با یافته‌های نیکبخت و همکاران(۲۰۱۴) هم‌خوانی ندارد. به‌طوری‌که شاخص احساس امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی در شهرها نسبت به روستاها از وضعیت بهتری برخوردار است. نتایج سنجش میزان اثرات ارتقاء روستا به شهر بر وضعیت شاخص‌های توسعه‌ی اجتماعی نشان داد که کلیه‌ی شاخص‌ها(توسعه‌ی اجتماعی) به میزان ۰/۰۹ افزایش یافته است و این بیان‌کننده‌ی تأثیر ۱/۸ درصدی ارتقاء روستا به شهر بر توسعه‌ی اجتماعی در منطقه می‌باشد.

با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌گردد:

- در هنگام تبدیل روستا به شهر، علی‌رغم توجه به شاخص جمعیتی، به بهبود امکانات و تقویت زیرساخت‌ها در شهرها توجه خاصی مبذول گردد تا از شدت مشکلات منجر به ناامنی در منطقه کاسته شود. سازمان‌های ذی‌ربط شرایطی را در جهت ارائه‌ی آموزش‌هایی برای مشارکت افراد و اشتغال آن‌ها فراهم کنند تا از این طریق توسعه در منطقه روند سریع‌تری داشته باشد.
- بایستی اعضای شوراهای شهر و روستا در تعامل با مردم باشند به گونه‌ای که با راه‌اندازی دفاتر مردمی ساعاتی از روز را به مردم اختصاص داده و مشکلات و موانع پیش‌روی مشارکت مردمی را از زبان مردم بشنوند و مشکلات و موانعی را که بر سر راه مشارکت و هم‌اندیشی مردم منطقه است، از بین ببرند.
- بایستی روحیه‌ی مشارکت، اعتماد اجتماعی و همبستگی اجتماعی را به شکلی مدرن و در قالب تشکل‌های دولتی و غیردولتی در منطقه‌ی سیستان بالا برد. فعالیت این سازمان‌ها، باعث حضور بیشتر مردم در امر امداد، نوع‌دوستی، صلح و امنیت اجتماعی جامعه می‌شود؛ لذا باید گفت که می‌توان با مطالعه‌ی شیوه و چگونگی مشارکت این سازمان‌ها در این منطقه و فراهم‌کردن زمینه برای شکل‌گیری و حضور این سازمان‌ها در شهرهای تازه‌تأسیس، مشارکت و انسجام مردمی را در حوزه‌های مختلف ارتقا بخشید. از جمله‌ی این سازمان‌ها می‌توان به سازمان‌های مردم‌نهاد، صندوق‌های خرد زنان روستایی و تعاونی‌ها اشاره کرد.
- یکی دیگر از عوامل کاهش امنیت اجتماعی در مناطق مورد مطالعه، عدم اعتماد محلی به پلیس می‌باشد. پلیس با حضور کم خود در مناطق، باعث عدم شکل‌گیری اعتماد و اطمینان در بین

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

ساکنین می‌شود. این اعتماد به طور بارز از طریق بروز جرم و جنایات و عدم تعامل با پلیس تحت تاثیر قرار گرفته و احساس امنیت اجتماعی در منطقه را کاهش داده است. به عنوان مثال با استفاده از رسانه‌های جمعی می‌توان، توانایی‌های پلیس را در دستگیری مجرمان و برخورد قانون‌مند با متخلفان نشان داد و از طرفی حضور پلیس در منطقه، باعث ایجاد دلگرمی و به نوعی احساس افزایش امنیت در منطقه می‌شود.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

منابع

۱. ابراهیم‌زاده، عسیی و فاطمی‌نژاد، خدیجه (۱۳۹۳) «تحلیلی بر مشارکت شهروندی و مدیریت شهری در شهرهای کوچک مطالعه‌ی موردی: شهر کوچک یونسی»، **پژوهش و برنامه‌ریزی شهری**، ۵ (۱۶)، ۱۹-۳۸.

۲. ازکیا، مصطفی، غلامرضا.، غفاری (۱۳۹۰) **جامعه‌شناسی توسعه**، تهران: انتشارات کیهان.

۳. آکسفورد (۱۳۸۴) **فرهنگ لغت انگلسیی به فارسی آکسفورد**، تهران: انتشارات جنگل.

۴. امکچی، حمید (۱۳۸۳) «شهرهای میانی و نقش آن‌ها در چارچوب توسعه‌ی ملی»، **مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران**، ۱ (۱)، ۶۹-۹۴ .

۵. برقی، حمید، قنبری، یوسف و سیف‌الهی، محمود (۱۳۹۰) «بررسی رضایت‌مندی ساکنان مناطق روستایی در تبدیل نقاط روستایی به شهر»، **انجمن جغرافیایی ایران**، ۹ (۳۱)، ۲۱۵-۲۳۳.

۶. توسلی، غلامرضا (۱۳۷۲) « جامعیت مفهوم توسعه و رابطه‌ی آن با فرهنگ»، **فرهنگ و توسعه**، ۱۵(۳)، ۲۴-۳۳.

۷. حبیب‌زاده، شیدرخش، ایروانی، هوشنگ و کلانتری، خلیل (۱۳۹۲) «تحلیل عاملی عوامل پیش‌برنده و بازدارنده‌ی توسعه‌ی اجتماعی(مطالعه‌ی موردی: شهرستان کرج)»، **پژوهش‌های روستایی**، ۴ (۲)، ۳۲۷-۳۴۶.

۸. حسین‌آبادی، مصطفی. پورطاهری، مهدی و محیط سکه روانی، اصغر (۱۳۹۱) «تحلیلی بر نقش شهرهای کوچک در توسعه‌ی اقتصادی- اجتماعی روستاهای پیرامون(مطالعه‌ی موردی: شهرستان قیروکارزین)»، **مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای**، ۴ (۱۳)، ۱۱۵-۱۲۵.

۹. خاتون‌آبادی، احمد. صابری، زیبا و ابراهیمی، محمد صادق (۱۳۹۰) «میزان رضایت‌مندی ساکنان از کیفیت زندگی محیط سکونتی: مطالعه‌ی موردی روستا شهر عاشق آباد»، **فصل‌نامه‌ی روستا و توسعه**، ۱۴ (۱)، ۸۳-۹۹.

۱۰. رضوانی، محمد رضا، منصوریان، حسین و احمدی، فاطمه (۱۳۸۹) «ارتقاء روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی(مطالعه‌ی موردی: شهرهای فیروزآباد و صاحب در استان‌های لرستان و کردستان)»، **پژوهش‌های روستایی**، ۱ (۱)، ۶۵-۳۳ .

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

۱۱. رکن‌الدین افتخاری، علیرضا و ایزدی خرامه، حسن (۱۳۸۰) «تحلیلی بر رویکردهای مکان‌یابی و توزیع خدمات در مناطق روستایی: بررسی تطبیقی رویکرد کارکردهای شهری در توسعه‌ی روستایی و مدل تخصیص مکانی»، **تحقیقات جغرافیایی**، ۳ (۳)، ۳۰-۶۶.

۱۲. زبردست، اسفندیار (۱۳۸۳) **اندازه‌ی شهر**، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی ومعماری ایران.

۱۳. زنگی آبادی، علی و زنگنه، مهدی (۱۳۹۰) «سنجش احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرهای کوچک و مرزی(مطالعه‌ی موردی: شهر خواف)»، **دانش انتظامی**، ۱۳ (۱)، ۴۲-۶۵.

۱۴. زینی‌وند، محمد (۱۳۷۸) «**محیط روستایی و نگرش‌های توسعه‌ی روستایی (مورد: دهستان‌های شهرستان دره شهر)**»، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد،دانشگاه تربیت مدرس.

۱۵. سایت مرکز آمار ایران(۱۳۹۰) **سال‌نامه‌ی آماری استان سیستان و بلوچستان**، /http://www.amar.org.ir

۱۶. سرایی، محمد حسین و اسکندری ثانی، محمد (۱۳۸۶)«تبدیل روستاهای بزرگ به شهرهای کوچک و نقش آن‌ها در تعادل بخشی ناحیه‌ای مورد شناسایی: شهرستان کاشمر» **جغرافیا و توسعه**، ۱ (۱۰)، ۱۴۵-۱۶۵.

۱۷. سیف‌الهی، محمود، شهابی، سیامک و صالحی، اصغر (۱۳۸۷) «اثرات تبدیل روستا به شهر بر بخش کشاورزی مناطق روستایی: مطالعه‌ی موردی شهر اژیه در پایاب زاینده‌رود»، **روستا و توسعه**، ۱۱ (۳)، ۷۷-۹۶.

۱۸. کیانی، اکبر، سالاری، فرضعلی، بیرانورزاده، مریم و بستانی، علیرضا (۱۳۹۱)«تحلیل بر ساختار فضایی و توسعه‌ی افقی شهرهای منطقه سیستان»، **پژوهش و برنامه‌ریزی شهری**، ۳ (۸)، ۷۷-۹۲.

۱۹. مرصوصی، نوید (۱۳۸۳)« توسعه‌یافتگی و عدالت اجتماعی شهر تهران»، **پژوهش‌های اقتصادی (پژوهش‌های رشد و توسعه‌ی پایدار)**، ۳(۱۴)، ۱۹-۲۳.

۲۰. مرعشی، مهدی (۱۳۹۲) «ارزیابی اثرات ایجاد شهرهای کوچک و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی مطالعه‌ی موردی: شهر انبارالوم- استان گلستان»، **مجموعه‌مقالات ارائه‌شده در پنجمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری**، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

۲۱. نظم‌فر، حسین (۱۳۹۱) «تبدیل روستاهای بزرگ به شهرهای کوچک و نقش آن در تعادل بخشی ناحیه‌ای مطالعه‌ی موردی: شهر لیلان»، **مقاله‌ی ارائه‌شده در دومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت محیط زیست**، تهران: دانشگاه تهران.

۲۲. نقدی، اسداله و کمربیگی، خلیل (۱۳۸۹)« مطالعه‌ی وفاق اجتماعی عام در جوامع شهری و روستایی و عشایری ایلام»، **مطالعات اجتماعی ایران**، ۴ (۲)، ۱۴۲-۱۶۲.

23. Coverdill, James. E., Carlos A.L. and Michelle A.P. (2011). " Ethincity and the quality of life in America, 1972-2008" . *Social Forces*. 89(3): 763- 806.

24. Dorosh, Paul., Alemu, Getnet. Brauw, Alan. and Maleki, Mehrab. Valerie. Mueller, Emily. Schmidt, Kibrom. Tafere and James. Thurlow. (2011). "The rural-urban transformation in Ethiopia". *International Food Policy Research Institute*. 112 pp. http://essp.ifpri.info/

25. Huvila, Isto., Kim Holmberg. Stefan. E., and Gunil la, Widen. (2010). "Social capital in second life". *Emerald Group publishing*. 2 (34): 295-316.

26. Lin, G. (1993). "Small towns in socialist China: a functional analysis". *Geoforum*. volume 24. No 3: pp 327-338.

27. Nikbakht, Reza., Gholamreza. Miri, Maryam and. Karimian Bostani. (2014). "Analysis the role of small towns in rural area development (Case study: Mohammad Abad city)*". Research in Management*. Volume 4: pp 2249- 5908.

28. Owusu, George. (2005). "The role of district capitals in regional development: Linking Small Towns, Rural-urban Linkages and Decentralization in Ghana" .Ph.D. Thesis. Department of Geography .Faculty of Social Sciences and Technology Management. Norwegian University of Science and Technology. http://www.cgdev.org.

29. Patten. L. Mildred. (2000). Proposing empirical research: A guide to the fundamentals. Second edition. Los Angeles: Pyrczak publishing.

30. RezaZade, Mahsune. and Boundahi, Mohammad. (2013). " An Assessment of the social and economic impact on the growth of small towns surrounding areas, case study: Sistan". *International Journal of Managment Sciences and Business Research*. Volume 2. No 10: pp 20-25.

31. Robinson, Paul. (2008). Dictionary of International Security. Cambridge, UK; Malden, MA: Policy. Schneier, B. The Psychology of Security, http: // www. Scheneir.com/ essay- 155. Html.

32. Taleshia, Mostafa. and Mohamamadi, Azizeh. (2012). "The role of small town in instability of rural development- case study of small towns of Babol County in Northern Iran". *Journal of Basic and Applied Scientific Research*. Volume 2. No 7: 6795-6800.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

33. Ulriksen, Constanza. (2008). The significance of social capital as a concept for understanding and analyzing community based organization. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of University of California.

34. United Nations Population Fund. (2007). State of World Population. Unlashing the Potential of Urban Growth. New York. UNFPA.

35. Wood house, Andrew. (2006). "Social Capital and economic development in regional Australia". Rural Studies. 22: 83-94.

36. Zewdu, Getnet. and Malek, Mehrab. 2010. Implications of Land Policies for Rural-urban Linkages and Rural Transformation in Ethiopia, Development Strategy and Governance Division, International Food Policy Research Institute Ethiopia Strategy Support Program 2, Ethiopia Strategy Support Program (ESSP), paper NO. 15. http://reliefweb.int/.

37. Zhao, B. (2004). "Perceptions of quality of life and of human services by households: A Model". The Graduate school University of Kentucky. Doctoral dissertation. http://uknowledge.uky.edu.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]